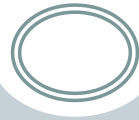

Teorie a metody sociální práce

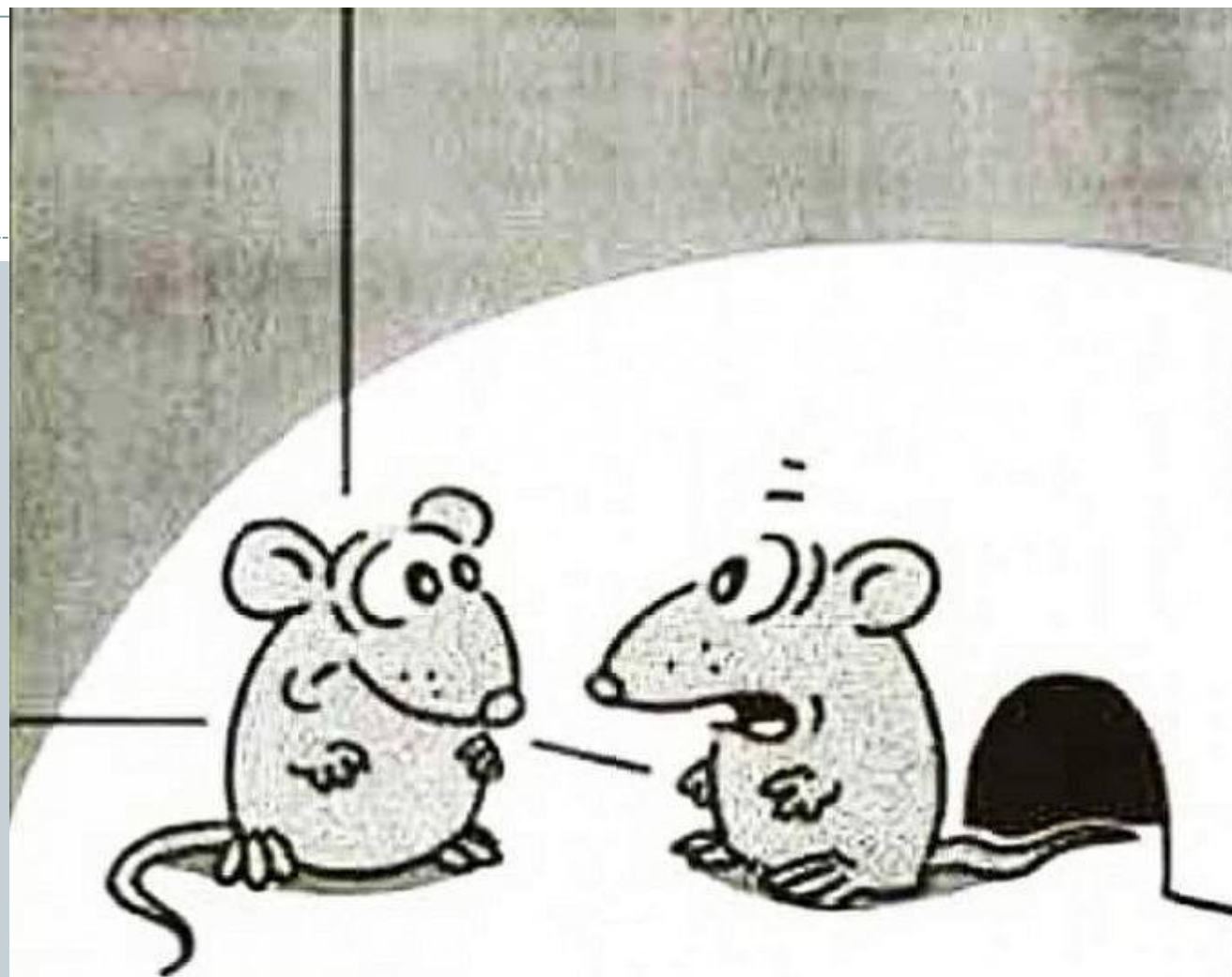
Úvod – vymezení SP a historie

Reteaming, reflektující týmy

- V čem jste dobří – 3
- Při čem zapomenete na svět – 3
- Vlastnosti a dovednosti, na které jste hrdí – 3
- Co podle vás znamená, vykonávat sociální práci

- Otázky bez slova Proč
- Co to pro tebe znamená, co znamená tato činnost....

Budu volit kočky. Slibují že
nebudou chytat myši.

Místo sociální práce v sociální politice

Sociální politika

Sociální práce

Sociální ochrana – rodinná politika

Sociální služby - sociální péče

sociální záchranná síť – sociální dávky

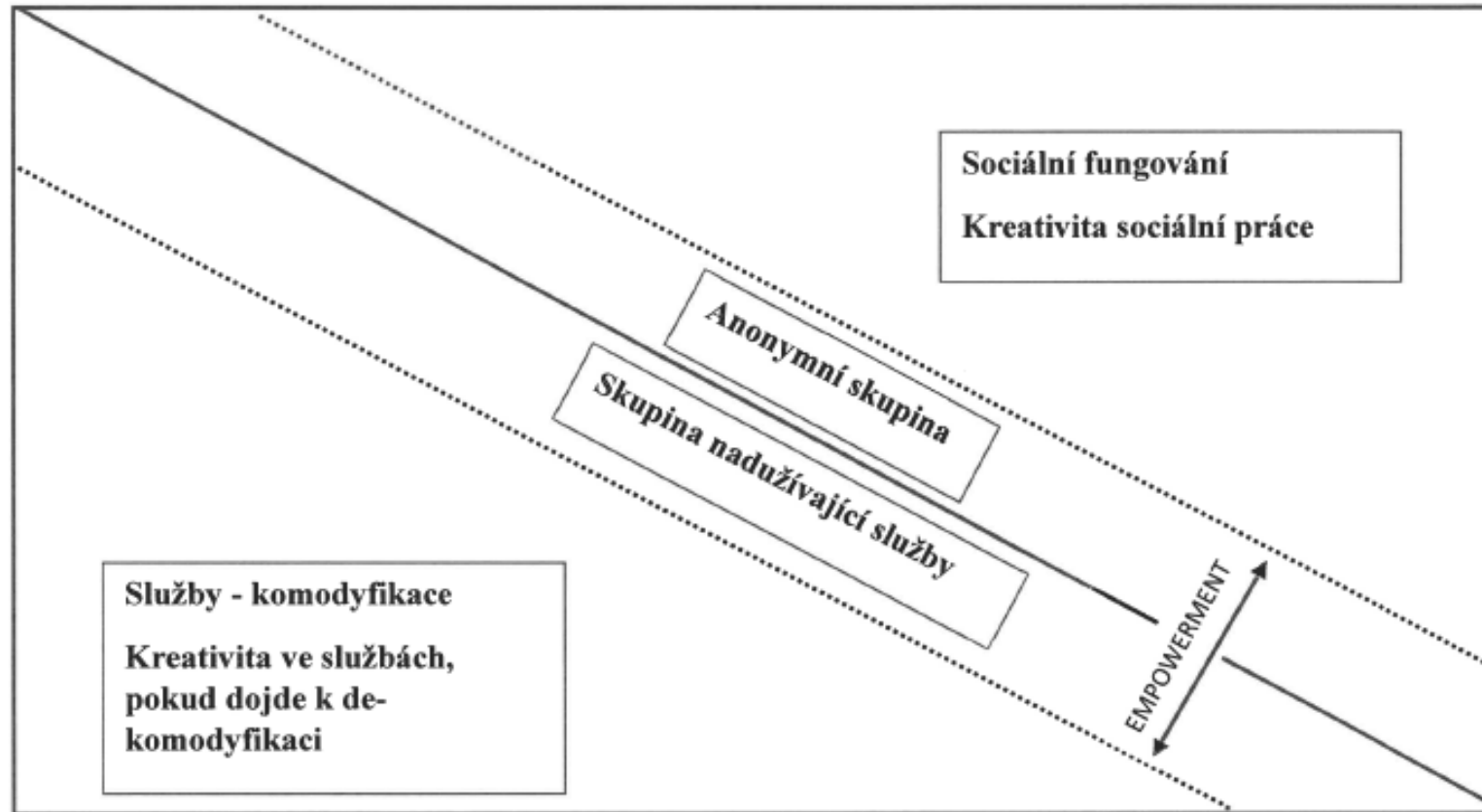
Pomáhat a chránit

**Maximum patologie,
Minimum sociálního fungování**

**Minimum patologie,
Maximum sociálního fungování**

**Perspektivy deviance,
Korekce nežádoucí socializace**

Sociální práce – co to je?

- Společensko vědní disciplína i praktická činnost
- Snaží se odhalovat, vysvětlovat, zmírňovat a řešit sociální problémy (chudoba, zanedbávání dětí, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj.)
- SPk pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět
- Pomáhají vytvářet příznivé společenské podmínky
- U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje SP co nejdůstojnější způsob života

Sociální pracovník – kdo to je?

SP pracuje s:

- s klienty, případně s jejich rodinami
- s přirozenými skupinami – např. skupiny mládeže na městském sídlišti
- s uměle vytvořenými skupinami – např. školní třídy, lidi v ústavech či ve vězení aj.
- s organizacemi, buď řídí činnost organizací poskytující sociální služby, nebo poskytuje supervizi
- s místními komunitami, tj. s lidmi žijícími na jednom místě

Teorie sociální práce

- Teorie usnadňují praxi, protože specifikují, co se má dělat, jak a proč.
- Teoretické zázemí je jedním ze zdrojů profesionální identity soc. pracovníků i jednou z podmínek jejich práce a vzájemné komunikace.
- Je nutné, aby praktik z nějaké teoretické představy vycházel, reflektoval možnosti teorie i meze těchto možností, pracovník je odpovědný za způsob, jakým intervenuje u každého klienta sociálních služeb. Má-li takto jednat, měl by mít jasno ve svých východiscích.

Metody sociální práce

postupy vázané:

- na cílový subjekt (práce s jednotlivcem, skupinou, rodinou, komunitou)
- na jeho aktuální situaci (sociální znevýhodnění na začátku života, předvídatelné a nepředvídatelné sociální události)
- na relevantní vztahový kontext (vrstevnická skupina, rodina, organizace)
- někdy i na systémové vazby (regionální, národní či nadnárodní politika)

Historický úvod

- Forma i rozsah SP – velmi rozmanité – poskytovaly různé subjekty
- Do 19 st. Poskytuje SP: rodina, sousedé, obce, církve
- Koncem 19.st. – modernizace, industrializace, stěhování = zásadní změny (průmyslová revoluce, zrušení poddanství, Ráábské reformy)
- Nutno budovat nové instituce pro problémové skupiny (azylové domy, špitály, sirotčince aj.)

Vzdělávání sociálních pracovníků a jejich profesionalizace

- S rozvojem sociální péče začala vzrůstat potřeba profesionálních sociálních pracovníků – Alice Masaryková
- **1918** – počátek institucionálního vzdělávání – první školy
- **1918 až 1939** působili soc. pracovníci v těchto oblastech: péče o rodiny a jednotlivce, chudinská péče, sociální a právní ochrana mládeže, ústavní péče, sociálně právní pomoc
- **Poválečné období 1948 – 50. léta:** welfare state, postupně pluralitní politický systém vystřídán sovětským
  - Zrušení vysokých škol v soc. oblasti, redukce soc. služeb
  - soc. zabezpečení zajišťuje stát
  - Mírné uvolnění režimu po smrti Stalina (1953)
- **60. léta:** kritika režimu, renesance sociální politiky, obnovení sociálního školství, první učebnice sociálního zabezpečení
  - 1965 * Československé sociologické společnosti
  - 1969 * Společnosti sociálních pracovníků

Vzdělávání sociálních pracovníků a jejich profesionalizace

- **70. a 80. léta:** období normalizace, rozhodující pravomoc má národní výbor
  - SP se rozšiřuje díky podnikům – péče o pracující
  - koncem 80. let schválen záměr hledat výzkumem řešení soc. otázek, jež se objeví po zastavení provozu velkých podniků – chyběli však VŠ pracovníci, schopni řešit otázku koncepčně – SP pomalu přechází na VŠ
- **po roce 1989:** prioritou je obnova vzdělání na VŠ úrovni
  - Reforma dosavadního vzdělání, rozvoj sociální práce
  - * Asociace vzdělavatelů v sociální práci (Minimální standardy vzdělávání v soc. práci
  - Objevování nových problémů, které musí SP řešit

Okruhy činnosti

- Sociálně-právní činnost
- Sociálně právní poradenství
- Sociální diagnostika
- Sociální intervence
- Supervize
- Sociální management
- Výzkum v sociální práci
- Vědecká činnost
- Vzdělávání

Úrovně sociální práce

- Mikropraxe = práce s jednotlivcem (poradenství)
- Mezopraxe = práce s rodinou či skupinou (do 10 až 12 lidí) – komunitou - terapeutickou
- Makropraxe = práce s komunitou – více než 12 osob, části měst, komunitní plánování, práce s vyloučenou lokalitou a podobně.

Centrální pojmy sociální práce

- Cíl sociální práce
- Sociální fungování
- Životní situace
- Paradigmata SP
- Aktivity sociální práce

23.2.2023

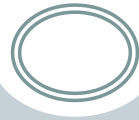

Cíl sociální práce

- Různé pojetí s ohledem na společenský, kulturní i historický kontext
  - 1) „SP je to, co dělají sociální pracovníci“ (Hanvey, Philpot, 1996)
  - 2) SP je často to, co jiní – lékaři, zdravotní sestry, policie, nedělají
- Společným znakem je poskytování pomoci lidem v obtížných životních situacích.
- SP se zabývá (na rozdíl od ostatních oborů) interakcemi mezi člověkem a jeho sociálním prostředím – reflektuje obě stránky = komplexnější pojetí.

Cíl sociální práce – dle aktivit, běžných v SP

- Poskytovat nebo zprostředkovat služby, které mají pomoci zabezpečit identifikované potřeby
- Spoluúčast v multidisciplinárních týmech
- Zastupování a mediace
- Navrhování a realizace preventivních opatření
- Naplňování zákonem daných povinností
- Hodnocení stupně a povahy ohrožení, kterým je klient vystaven
- Navrhování, realizace a hodnocení ochranných plánů
- Avšak ani toto vymezení SP není úplné – jednak obecné, dále překryv s jinou profesí

- Americká národní asociace sociálních pracovníků
- Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám nebo komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl.

Cíl SP coby koncept „sociálního fungování“

- Cílem sociální práce je pomáhat *jednotlivcům a sociálním systémům* zlepšovat své **sociální fungování** a měnit sociální podmínky tak, aby chránily tyto jednotlivce a systémy před potížemi ve fungování. „*Sheafor*“
- Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vyjádřena.
- Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí (sociální fungování) „*Navrátíl*“

Koncept sociálního fungování

- Barlettová – významná propagátorka **sociálního fungování** – interakce, které probíhají mezi požadavky prostředí a lidmi:

„Zvládání se týká lidského úsilí řešit situace, které mohou být vnímány jako sociální úkoly, životní situace nebo problémy života. Lidé prožívají tyto životní úkoly primárně jako tlaky ze svého sociálního prostředí. Odsud vycházejí dvě významnější myšlenky: na jedné straně lidské zvládání a na straně druhé požadavky prostředí.

Aby se tyto myšlenky mohly stát součástí jednoho celistvého konceptu, musí být propojeny stejnou dimenzí a tou je koncept sociální interakce (sociálního fungování).“

Sociální fungování - Barlettová

Jádrem konceptu je představa, že lidé a prostředí jsou v permanentní interakci, přičemž prostředí klade na člověka určité požadavky a člověk je nucen na ně reagovat.

- Mezi požadavky prostředí a člověkem musí být navozena určitá rovnováha – když není – role sociální práce.
- Přičemž není důležité, zda je nedostatek na straně klienta, či zda jde o problém na straně sociálního prostředí, které vytváří nezvládnutelné požadavky.
- Příklad – požadavkem ekonomiky je maximální zaměstnanost, požadavkem občana je minimalizovat zaměstnání a maximalizovat volný čas

Životní situace – sociální události

- Osudy klientů jsou často velmi specifické
- Sociální prostředí se mění a je také v každé situaci různé
- = nutnost individuálního přístupu – **reflexe životní situace klienta**
- Cesta k volbě takových cílů a metod práce, které mohou:
  - Přispět ke změně životní situace
  - Posílit jeho schopnost zvládat požadavky prostředí
  - Obnovit či udržet jeho sociální fungování

Aktivity sociální práce

- SP usiluje o zlepšení sociálního fungování – používá 3 různé aktivity:
- Zaměřené na problém
- Podporující rozvoj potenciálu klienta
- Preventivního charakteru

1) Aktivity zaměřené na problém

- Tyto aktivity zaměřené na odstranění problému mohou probíhat na úrovni **kurativní** či **rehabilitační**
- **Kurativní** = přímá snaha o odstranění faktoru, který problém způsobil. Pokud jej nelze zcela odstranit, snaha alespoň o minimalizaci rizik
- **Rehabilitační** = pomoc, která usnadní klientovu adaptaci v nové situaci

2) Aktivity podporující rozvoj klienta

- Jedná se o **rozvojové** nebo vzdělávací **aktivity**
- **Rozvojové aktivity** = namířeny na individuální nebo skupinové schopnosti vstupovat do soc. interakcí
- **Vzdělávací aktivity** = snaha o zajištění veřejné informovanosti o specificích určitého problému a jeho řešení.
- Př. Přednášky o možnostech služeb rodinného poradenství

3) Aktivity preventivního charakteru

- Zaměřeny na včasné objevení, kontrolu a eliminaci faktorů, které mohou potencionálně narušovat **sociální fungování**
- Charakter **individuální** (předmanželské poradny – naučit zvládat případné problémy), **skupinové** či **komunitní** práce s klientem – např. „Centrum prevence kriminality“ – usiluje o snížení kriminality tím, že propojuje činnost jiných org., využití eko. Zdrojů, předávání info.